

Komisja Zakładowa NSZZ "Solidarność"
przy Instytucie Geologicznym

PROJEKT ORGANIZACJI PAŃSTWOWEJ SŁUŻBY GEOLOGICZNEJ
W POLSCE.

Warszawa, październik 1981

Spis treści

I.	Obecna organizacja instytucji geologicznych . . .	str.	3
II.	Przesłanki proponowanych zmian organizacyjnych. .	"	5
III.	Projekt organizacji	"	8
IV.	Oczekiwane korzyści wynikające z proponowanych zmian organizacyjnych ,	"	12

Spis załączników:

- 1 - Obecna struktura organizacyjna geologii - jednostek podległych CUG.
- 2 - Organizacja Państwowej Służby Geologicznej /projekt/.
- 3 - Schemat organizacji geologii w Polsce.

Geologia, obok rolnictwa, jest najstarszą dziedziną świadomej gospodarczej działalności człowieka. Dzięki geologii od zara-
niania cywilizacji społeczeństwo zdobywa środki niemal tak samo
niezbędne do jego egzystencji jak żywność. Nie umniejszając oczy-
wistych zasług górników wydobywających kopalinę trzeba pamiętać,
że to geolog znajduje złoża i wskazuje miejsce g d z i e trzeba
kopać. Bez geologii nie ma surowców, ale także trudno sobie wy-
obrazić racjonalną gospodarkę zasobami wód podziemnych, znacz-
niejsze przedsięwzięcia inwestycyjne, wreszcie planowanie prze-
strzenne bez uprzednich wszechstronnych badań geologicznych.
Dalekosiężne skutki gospodarcze prac geologicznych skłaniają do
starannego przemyślenia ich organizacji w skali całego Państwa.
Przedkładany projekt koncentruje się na organizacji Państwowej
Służby Geologicznej na tle całokształtu problematyki geologicznej
w Polsce /załącznik 3/.

I. Obecna organizacja instytucji geologicznych

Punktem wyjścia obecnej organizacji instytucji geologicznych
jest Dekret o państwowej służbie geologicznej z października 1951
Uchwała RM nr 505 z 22.XII.1959 r. i Ustawa z dn. 26.XI.1960 r. o
prawie geologicznym.

Obecna krajowa służba geologiczna obejmuje instytucje i pla-
cówki podporządkowane organizacyjnie Centralnemu Urzędowi Geolo-
gii, Urzędowi Wojewódzkim oraz resortom. Geolodzy wojewódzcy i
resortowi mają zadania ściśle ograniczone, w pierwszym przypadku
terytorialnie - do obszaru województwa, w drugim zaś merytory-
cznie - do geologicznej obsługi bieżącej działalności wydobyw-
czej resortów. Mimo, iż formalnie placówki te należą do służby
geologicznej, to w praktyce działają one jako organa swoich pa-

tronów regionalnych i resortowych. Główne pole działalności geologów w skali całego kraju stanowią natomiast jednostki podległe CUG-owi, schematycznie przedstawione na zał. 1.

Poza formalnymi ramami służby geologicznej, w kraju działają następujące placówki zajmujące się głównie geologią:

1. Przedsiębiorstwa geologiczno-inżynierskie "Hydrogeo" i "Geoprojekt" podległe Ministerstwu BiPMB.
2. Jednostki wchodzące w skład Zjednoczenia Przemysłu Naftowego, wśród nich przede wszystkim "Geonafta", podległe Ministerstwu Górnictwa.
3. Wyższe uczelnie, a zwłaszcza silne ośrodki uniwersyteckie w Warszawie, Krakowie i Wrocławiu.
4. Instytucje PAN - Instytut Nauk Geologicznych i Zakład Paleobiologii.

Zarysowany system organizacyjny służby geologicznej ma, jak wykazały wieloletnie doświadczenie, wiele wad, wśród których do najważniejszych należą:

1. Instytucja centralna /Centralny Urząd Geologii/ pełni równolegle funkcje organu administracji państwowej wysokiego szczebla, zjednoczenia przedsiębiorstw przemysłowych i placówki naukowej. Jednoczesna działalność w tych wszystkich kierunkach przerasta możliwości organu, którego kadra przygotowana jest głównie do czynności administracyjnych. Nic więc dziwnego, że Centralny Urząd Geologii prowadzi przede wszystkim rutynową działalność biurokratyczno - administracyjną. Na skutek tego brak w Polsce organu merytorycznie kierującego badaniami geologicznymi i prowadzącego dalekowzroczą politykę w dziedzinie poszukiwań złóż surowców.

2. Instytucje geologiczne uwikłane są w wieloszczeblowe zależności nakazowo-administracyjne utrudniające ich działalność.
3. Szczególnie dotkliwy jest brak wyodrębnionej placówki pełniącej funkcje banku informacji geologicznych - nieodłącznego elementu wszystkich nowoczesnych służb geologicznych na świecie.

II. Przesłanki proponowanych zmian organizacyjnych

Formułując niniejszy projekt oparto się na następujących przesłankach warunkujących, zdaniem autorów, racjonalną działalność geologiczną w kraju:

1. Ponadpokoleniowy i ponadresortowy charakter badań i prac geologicznych.

Badania i prace geologiczne służą głównie celowi udostępniania kopalin użytecznych. Efekty tych prac wykraczają jednak poza obszar działań grupy resortów gospodarczych bezpośrednio zainteresowanych pozyskaniem surowców mineralnych. Długofalowym rezultatem badań geologicznych są towarzyszące eksploatacji zjawiska takie, jak zmiany w środowisku naturalnym, migracje ludności, powstawanie ośrodków miejskich itp. procesy rzutujące na przeobrażenia modelu przestrzennego kraju.

Nic więc dziwnego, że geologia przynosi nie tylko korzyści doraźne lecz w istotny sposób wpływa na wieloletnie plany rozwoju Państwa. Badania geologiczne swymi skutkami często sięgają poza pokolenia, których udziałem było odkrycie ważnych gospodarczo złóż.

Bez przesady stwierdzić można, że wielkie osiągnięcia polskiej geologii w okresie powojennym /miedź, siarka, żelazo, nowe złoża węgla i soli/ byłyby niemożliwe bez materiałów zgromadzonych

przez właściwie działającą i właściwie zorganizowaną przedwojenną służbę geologiczną.

Ogólnopaństwowe i długofalowe znaczenie działalności geologicznej wymaga uniezależnienia jej od presji doraźnych interesów poszczególnych resortów.

2. Udział nauki w badaniach i pracach geologicznych.

Na odbytym w 1980 r. w Paryżu, Międzynarodowym Kongresie Geologicznym delegaci z niemal wszystkich państw świata byli zgodni co do jednego: organizacje geologiczne wszystkich krajów stają przed niełatwymi zadaniami zaspokojenia gwałtownie rosnących potrzeb surowcowych, a cel ten można obecnie ogiągnąć jedynie przez intensyfikację badań naukowych.

W Polsce, podobnie jak i w innych krajach, nadchodzi nowy, niewspółmiernie trudniejszy od poprzednich, etap badań geologicznych. Trzeba podjąć poszukiwania złóż kopalin użytecznych o mniejszych zasobach i trudniej dostępnych niż złoża odkrywane i eksploatowane dotychczas. Pociąga to za sobą konieczność wzmożenia badań naukowych nad rozpoznaniem budowy geologicznej kraju, a w sferze organizacyjnej oznacza konieczność przeniesienia prawa i obowiązku decyzji w kwestii badań i prac geologicznych z organu czysto administracyjnego, jakim jest Centralny Urząd Geologii, do organu kompetentnego merytorycznie, złożonego z najwybitniejszych przedstawicieli geologii podstawowej i stosowanej.

3. Reforma gospodarcza.

Uważamy, że przewidywane w projektach reformy gospodarczej usamodzielnienie przedsiębiorstw i przejście ich na system samofinansowania nie powinno objąć wszystkich placówek geologicznych. Część z nich powinna służyć całemu społeczeństwu, wielu dziedzinom gospodarki w sposób nie obliczony na zysk. Status służby

państwowej powinny utrzymać lub uzyskać zwłaszcza te placówki, których działalność obejmuje całe terytorium kraju i szeroki zakres problematyki. Tak rozumiana służba geologiczna podobnie jak i inne analogiczne służby państwowe /np. meteorologiczna czy geodezyjno-kartograficzna/ powinna być finansowana bezpośrednio z budżetu. Koncepcje wiązania finansów tej służby z dochodem zakładów górniczych albo t.zw. sprzedażą złóż nie są trafne z powodu ponadczasowego charakteru wielu badań geologicznych. W większości przypadków efekty tych badań są wykorzystywane przez gospodarkę po długim lub zgoła trudnym do ustalenia okresie czasu, a z drugiej strony - brak jest bezpośredniego związku między nakładami na badania geologiczne a dochodem np. przemysłu wydobywczego.

Obok finansowanej z budżetu służby geologicznej powinny istnieć przedsiębiorstwa geologiczne, zajmujące się głównie pracami rutynowymi, wymiernymi i doraźnie pożytkowanymi, o statusie zgodnym z modelem przyjętym przez przyszłą reformę, zatem samorządne, samodzielne i samofinansujące się. Ich obecny profil działania, specyficzne kwalifikacje kadry oraz wyposażenie techniczne gwarantują w dużym stopniu świadczenie przez te przedsiębiorstwa /oczywiście po odpowiednio skalkulowanych cenach/ fachowych usług różnym działom gospodarki i służbie geologicznej. Efektywności działania przedsiębiorstw geologicznych powinna sprzyjać ich wielość stwarzająca warunki do konkurencji, dopingująca do wprowadzania postępu technicznego i poprawy organizacji pracy.

W świetle proponowanych zmian organizacyjnych i w związku z przewidywaną reformą gospodarczą rysuje się konieczność nowelizacji prawa geologicznego. W szczególności powinno ono uwzględ-

dnić rozszerzenie zadań Wyższego Urzędu Górniczego o kontrolę i egzekwowanie zgodności z prawem działalności geologicznej.

III. Projekt organizacji.

1. Zadania Państwowej Służby Geologicznej.

1. Rozpoznawanie budowy geologicznej kraju jako podstawy poszukiwań złóż surowców mineralnych i zasobów wodnych oraz określenia warunków geologiczno-inżynierskich i ochrony środowiska.
2. Prognozowanie krajowych perspektyw poszukiwawczych dla surowców mineralnych oraz zasobów wodnych.
3. Prowadzenie i koordynacja poszukiwań złóż surowców mineralnych.
4. Prowadzenie rejestru krajowych złóż i wystąpień mineralnych oraz zasobów wodnych; bilansowanie zasobów mineralnych oraz zasobów wodnych.
5. Gromadzenie, przechowywanie i konserwacja wszelkich informacji i materiałów geologicznych z terenu Polski oraz ich przetwarzanie i udostępnianie.
6. Publikowanie wyników badań geologicznych.
7. Opracowywanie opinii i ekspertyz na zlecenie rządu i jednostek gospodarczych.

2. Organizacja Państwowej Służby Geologicznej /zał. 2/.

Państwową Służbę Geologiczną stanowią: Państwowy Komitet Geologiczny przy Radzie Ministrów z podlegającymi mu: Państwowym Instytutem Geologicznym, Komisją Zasobów Geologicznych i Wydawnictwami Geologicznymi.

a. Państwowy Komitet Geologiczny.

Państwowy Komitet Geologiczny jest ciałem kolegiальnym podległym Prezesowi Rady Ministrów i odpowiedzialnym za wytyczanie perspektywicznej, ramowej polityki badań geologicznych w kraju: W szczególności do zadań Komitetu należą:

- inicjowanie i koordynacja prac wszystkich ośrodków zajmujących się w Polsce badaniami i poszukiwaniami geologicznymi,
- ustalanie ogólnego planu prac geologicznych, ich kolejności i wielkości niezbędnych na nie środków,
- opiniowanie rocznych i wieloletnich planów prac oraz preliminarzy budżetowych jednostek podlegających Komitetowi: Państwowego Instytutu Geologicznego, Komisji Zasobów Geologicznych oraz Wydawnictw Geologicznych i innych ośrodków prowadzących działalność geologiczną,
- przyjmowanie i zatwierdzanie rocznych sprawozdań podległych mu jednostek,
- inicjowanie prac dotyczących wykorzystania krajowych surowców mineralnych, w tym również dotyczących znalezienia krajowych substytutów surowców importowanych,
- określanie wytycznych działania dla terenowej administracji geologicznej podległej Urzędom Wojewódzkim,
- opiniowanie głównych kierunków prac prowadzonych przez polskich geologów poza krajem i inicjowanie współpracy geologii polskiej z zagranicą.

Członków Państwowego Komitetu Geologicznego i jego przewodniczącego powołuje Prezes Rady Ministrów spośród wybitnych pracowników nauki i praktyków rekomendowanych przez instytucje i organizacje naukowe oraz gospodarcze. W jego skład wchodzi również dyrektor PIG oraz delegaci ministrów, do których kompetencji

należy prowadzenie działalności geologicznej lub górniczej. Pracami Komitetu kierują: przewodniczący i jeden wiceprzewodniczący. PKG posiada biuro dla realizacji zadań statutowych.

b. Państwowy Instytut Geologiczny

Do podstawowych zadań Państwowego Instytutu Geologicznego należą:

- badania z zakresu geologii podstawowej i stosowanej,
- wykonywanie zdjęć geologicznych, sporządzanie i publikowanie map geologicznych wszelkiego rodzaju i merytoryczna koordynacja tych działań w skali kraju,
- poszukiwania i ocena perspektyw występowania złóż surowców mineralnych i wód podziemnych, prognozy zasobów, oceny surowcowe oraz sporządzanie pilotowych dokumentacji złożowych, hydrogeologicznych i geologiczno-inżynierskich,
- studia dotyczące racjonalnego poszukiwania, rozpoznawania, eksploatacji i użytkowania surowców mineralnych oraz wód podziemnych na tle środowiska naturalnego,
- inspirowanie nowych kierunków badań i metod prac,
- gromadzenie, analiza i synteza danych geologicznych dotyczących Polski i wybranych tematów z zakresu geologii świata, ich aktualizacja i udostępnianie,
- instruktaż i współpraca z przeds. geol. oraz z innymi placówkami krajowymi i zagranicznymi w zakresie geologii oraz udział w badaniach za granicą,
- wydawanie opinii, porad i informacji oraz instrukcji w zakresie swego działania, w tym również dotyczących lokalizacji inwestycji niegórnictwowych o kluczowym znaczeniu,
- publikowanie wyników działalności naukowej Instytutu.

Państwowy Instytut Geologiczny powstaje w oparciu o kadre i zaplecze materialne obecnego Instytutu Geologicznego.

c. Komisja Zasobów Geologicznych

Działa w skali całego kraju poprzez:

- zatwierdzanie projektów i dokumentacji geologicznych, geologiczno-inżynierskich i hydrogeologicznych,
- opracowywanie analiz bilansu zasobów surowców mineralnych i wód podziemnych,
- sporządzanie i publikowanie bilansu zasobów surowców mineralnych i wód podziemnych,
- opiniowanie celowości eksportu i importu surowców mineralnych,
- zlecanie z upoważnienia Państwowego Komitetu Geologicznego wykonania robót geologicznych i dokumentacji złożowych oraz hydrogeologicznych, których konieczność wynika z bilansowania zasobów.

d. Wydawnictwa Geologiczne

Wydawnictwa Geologiczne są komórką wykonawczą Państwowego Komitetu Geologicznego. Pracują w sposób nie obliczony na zysk dla utrwalania i udostępniania dorobku służby geologicznej, a szczególnie przez druk map geologicznych, druk monografii, wydawnictw seryjnych i nieseryjnych, instrukcji, przewodników, metod badań, archiwum wierceń, informacji bibliograficznej, bilansu zasobów itp.

3. Wykonawcy prac geologicznych spoza Państwowej Służby Geologicznej /zał. 3/.

- a. Przedsiębiorstwa geologiczne, geologiczno-wiertnicze, wiertniczo-górnice oraz geofizyczne oraz przedsiębiorstwa remontu i budowy urządzeń wiertniczych są samorządne,

samodzielne i samofinansujące się. W zakresie prawa geologicznego podlegają nadzorowi i instruktażowi WUG /po nowelizacji prawa geologicznego/.

- b. Eksport usług geologicznych organizują przedsiębiorstwa samodzielnie, korzystając przy tym z usług central handlu zagranicznego.
 - c. Dla tych celów lub dla innych przyczyn /np. realizacja określonych usług poza granicami kraju/ przedsiębiorstwa geologiczne mogą tworzyć doraźne zrzeczenia /np. "Koncern Naftowy"/.
 - d. Przedsiębiorstwa geologiczne lub ich zrzeczenia mogą prowadzić własne badania geologiczne na zasadzie przyzakładowych ośrodków badawczo-rozwojowych.
 - e. Terenowa administracja geologiczna /geolodzy wojewódzcy/.
 - f. Obsługa geologiczna eksploatacji i budownictwa oraz zaopatrzenia w wodę, t. zw. obecnie Resortowa Służba Geologiczna wchodzi w skład zakładów górniczych i przedsiębiorstw. Jednostki te podlegają przepisom prawa geologicznego. W skład Służby nie wchodzi, i przybiera nazwę Obsługa /np. górnictwa węglowego, przemysłu siarkowego, budownictwa, rolnictwa itd./.
- Obsługa Geologiczna płatna jest ze środków obrotowych przemysłu.

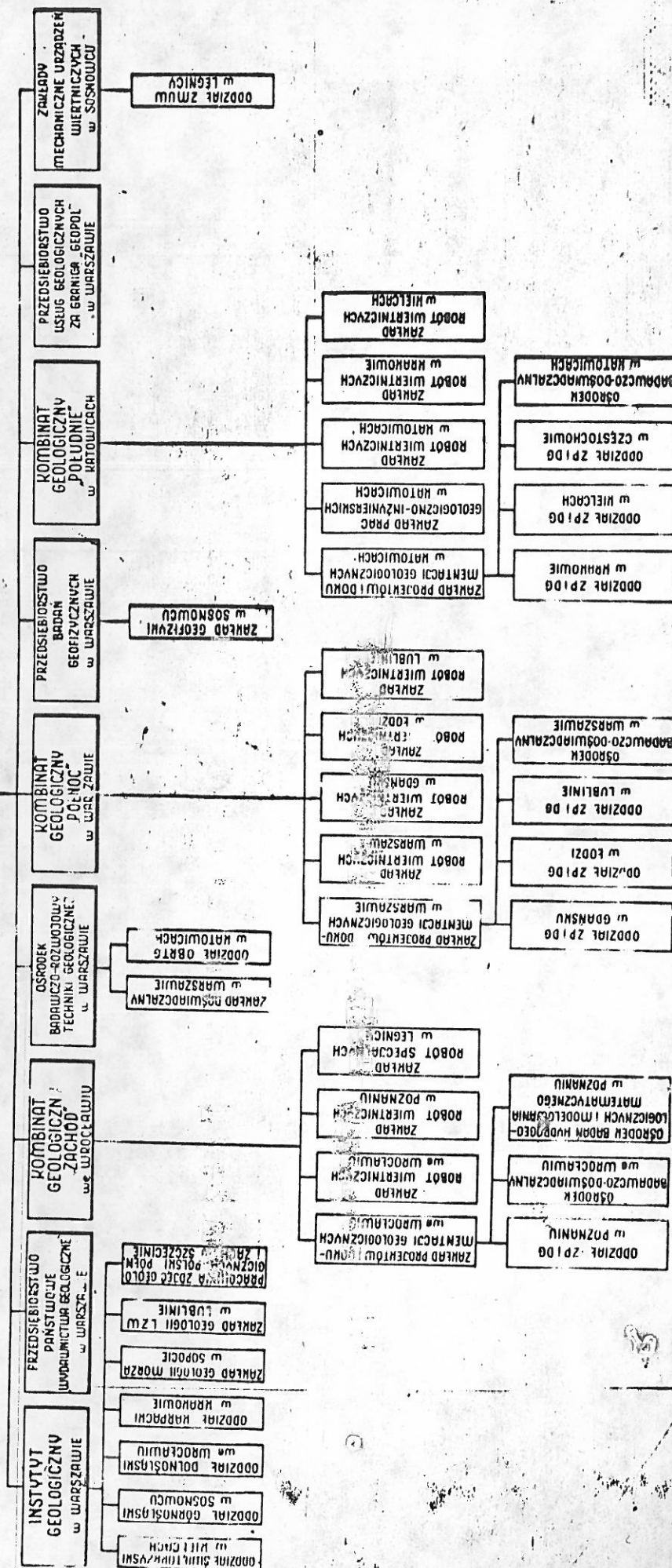
IV. Oczekiwane korzyści wynikające z proponowanych zmian organizacyjnych.

1. Unifikacja celów i zadań, a także klarowność merytoryczna oraz organizacyjna Państwowej Służby Geologicznej.
2. Stworzenie możliwości racjonalnego programowania badań geologicznych w skali ogólnopolskiej i w dalszej perspektywie czasowej. W sytuacji naszego kraju, którego gospodarka oparta

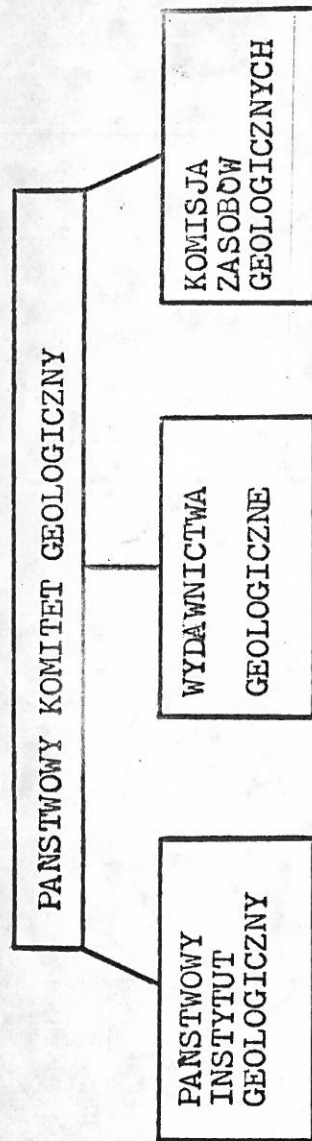
jest /i jeszcze długo będzie/ w tak dużym stopniu na surowcach mineralnych, ma to fundamentalne znaczenie społeczno-gospodarcze.

3. Przywrócenie Państwowej Służbie Geologicznej charakteru ponadresortowego koordynatora, opiniodawcy i kontrolera działalności geologicznej w całym kraju.

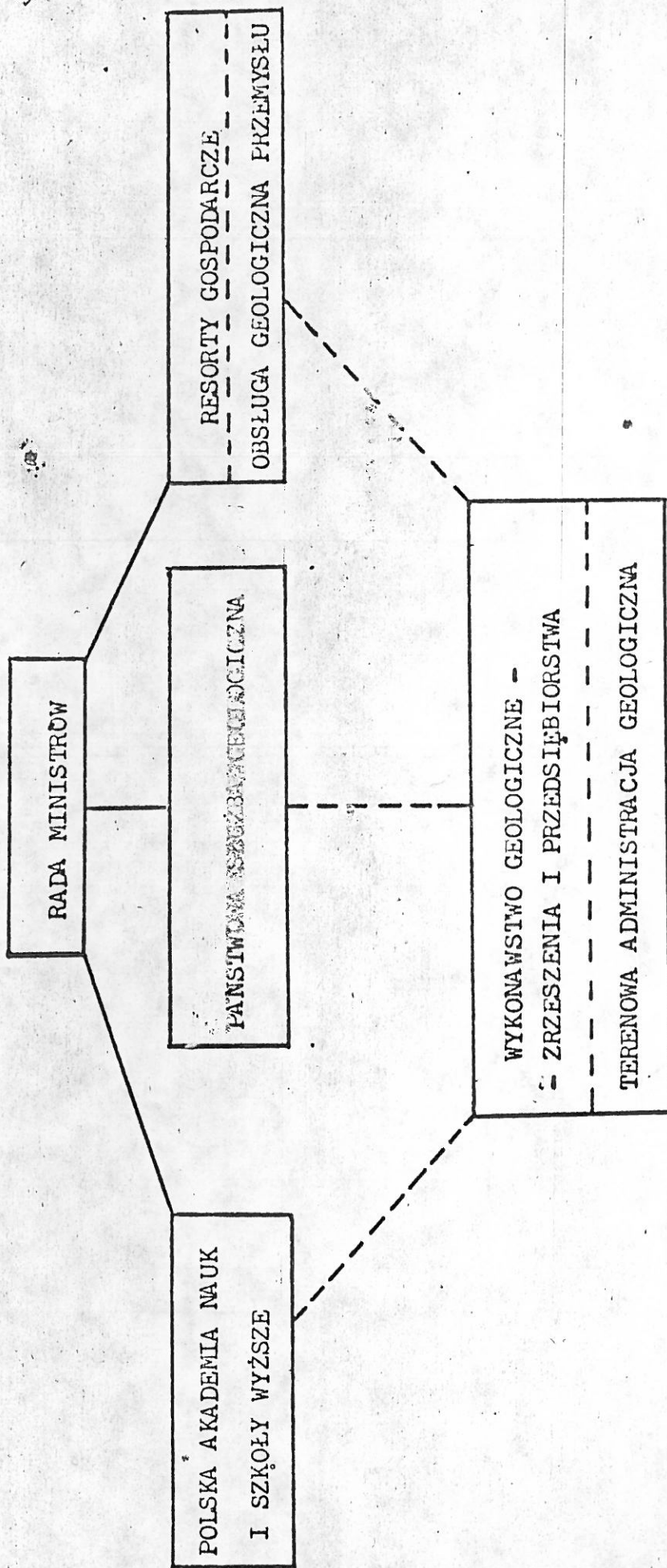
STRUKTURA ORGANIZACYJNA GEOLOGII / SŁUŻBY GEOLOGICZNEJ /
/ STAN OBECNY /

ORGANIZACJA PAŃSTWOWEJ SŁUŻBY GEOLOGICZNEJ /projekt/

SCHEMAT ORGANIZACJI GEOLOGI W POLSCE /projekt/

— Podległość służbowa

----- Zależność w zakresie geologicznego nadzoru, instruktażu, przepływu informacji i wykonawstwa.